

Bárong-bárong at iba pang tula

GENARO R. GOJO CRUZ

Bárong-bárong

(Matapos ipinta ni Vicente Manansala)

Kanina, dama ko
ang aking pagkawasak
habang may bága ang araw.
Nakarating ako sa iyo
sa anyo ng mga salita—
di na napigil ang paggiba
sa mga bárong-bárong sa riles.

Nagkaroon ng hubog
at kulay ang mga salita.
Anong musa ang dumating
sa iyong silid upang likhain
mo ako?—tagni-tagni
ang aking liwanag, mapusyaw
ang mga hanggahan.

Buo ako sa iyong kambas.
Kumapit sa himaymay ko
ang pintura ng iyong nasà.
Ngunit ngayong gabi, sumiksik
sa mga siwang ng katawan ko
ang dalamhati—ikaw na ang totoo
ay napadaan lamang. ॐ

Hanggahan

Halika, pasok ka
sa aking bárong-bárong,
kailangan mo lamang talasan
ang iyong pandama nang iyo
ring madama ang mga naglaho
nitong hanggahan—ang mga baròng
nakasampay sa bintana ay di na
sa akin, kadugtong nitong aking munting
hapag ang tulugan ng nasa kabila,
paghakbang mo sa kanan, iyong
madarama ang kumakalam na sikmura
ng mga nasa silong na tagos din
hanggang sa kabila, sige isang hakbang pa,
ito ang ulila kong paminggalan na akin
ding tulugan, paliguan at ihian, huwag,
huwag kang titingala dahil baka malula ka
sa lawak ng kalangitan, sa likod mo
ang aking bintana na bintana rin
ng nasa kabilang silid, konting ingat
sa paghakbang nang iyong marinig
ang iba pang kubling hinaing
ng mga katabing bárong-bárong,
nalilito ka ba? Di mo ako
maiintindihan ngayon. Kailangan mo
talagang lumagi rito habambuhay
nang iyong ring madama at makita
ang mga tiyak na hanggahan
nitong aking tahanan. ॐ

Sining

(Batay sa Bárong-bárong on Red Sun ni Vicente Manansala)

Wala akong saysay
kung di ako magigiba.

Sa pagbaklas sa akin, nararating
ko ang aking kaganapan.

Ano ngayon ang kahulugan ko
sa ulilang silid na ito?

Tinatanaw ng iilang bisitang
dumaraang tila hangin.

Namangha sila sa katahimikan
ng espasyong nakaligid sa akin.

Sa sapin-saping kulay at liwanag
ng mga dingding at bubong.

Sa magkakasalikop na pighati
ng mga nakalipas kong araw.

Ngunit gusto kong mawasak
tulad ng huli kong kasaysayan.

Sapagkat sa totoo, ako'y
isang sining na di dapat dakilain. ॐ

Nilisan

Pasok na, anak, sa ating bahay,
wala pa ang iyong tatay.
Baka mauna pa ang bagyong
banta ng kulimlim na langit.
Huwag kang mag-alala, anak,
may ulam tayo ngayong gabí—
matutulog kang may laman ang tiyan.

Tulog na, anak,
maaga akong naglatag
ngayong gabing may hagupit
ng hangin at ulan. Latag na
ang dilim at wala pa rin
ang iyong tatay—yakap ko
ang pangamba sa ating higaan.

Sa pagdidikit ng ating mga likod,
maibsan ang matinding lamig
na sumisiksik sa ating katawan, anak.
Dinig ko ang pagdating ng ragasa
ng kulay putik na tubig—labis
itong aking pangungulila sa iyong tatay
na di pa dumating ngunit ating iniwan. ॐ

Bárong-bárong Blg. 6

Tulad ng mga nakaraan mong sining,
nagsimula ako bilang isang paksa.

Sa gitna ng isang tahimik na kambas,
namaybay ang aking kasaysayan.

Nagkaroon ako ng saysay at hubog,
ng rabaw ng magkakasanib na liwanag.

Kay linaw ng iyong plano, may sukat
ang mga salita, may tinig ang mga kulay.

Tumawid sa mga linya ang pintig
ng iyong puso, natupad ang panagimpan.

Naangkin ko ang katahimikan ng silid,
ng espasyo, ng iyong sandaling pag-iisa.

Ikinulong mo ako sa kuwadro ng iyong titig,
sinugatan ng iyong kay dakilang pangalan.

Tulad ng iba, napadaan ka rin lang
sa aking harapan, isang abalang umaga.

Nawalan ako ng saysay sa iyong mga kamay,
iginuhit mo akong karaniwang-karaniwan. 卐

Ang Pangulo

Tuloy kayo mahal naming Pangulo
sa aming munting bárong-bárong.

Nang makita naman ninyo ang bakás
ng mga nagdaang-araw ng aming buhay.

Aninag sa aming kapisasong sahig ang katawan
ng aking gutom na asawa at maliliit na anak.

Nasa tambakan po sila ngayon, mahal na Pangulo,
naghahalukay ng mga tanso, pakò, at turnilyo.

Naiwan kami ng aking bunso upang matulog,
ilang araw na kasi kaming sumusúka ng dugo.

Ganito po ang buhay namin, mahal na Pangulo,
pasensiya na kayo, wala akong maidulot sa inyo.

Kay ganda pala ninyong lalaki! Matipunò.
Ano po ba ang pakay ng iyong pagparito?

Matibay naman itong aming bárong-bárong.
Di magigiba ng tulad ninyong isang malaking tao.

Hitik naman po sa tuwa itong aming tahanan
lalo na kung sagana ang karatig na basurahan.

Kanina pa kayo di nagsasalita, mahal na Pangulo,
may nasabi po ba akong di ninyo gusto?

Wala man lang ba kayong sasabihin sa akin?
Mukhang pagod kayo, saan ba kayo galing?

Di ko naman hangad ang dala ninyong pagkain
dahil sa totoo, wala itong silbi sa amin.

Sana lang po, magsalita kayo bago kayo lumisan
nang may maikuwento naman ako sa aking asawa—

dumating kayo sa aming bárong-bárong isang gabi
habang tulog kami ng anak kong maysakit.

Sige na po, mahal na Pangulo. Magsalita kayo!
Nang maipagmalaki ko naman sa aking asawa

na kayo ay naparito sa amin at kinausap ninyo ako.
Sige na naman po, bigyan ninyo ng kaunting dangal
ang aking panaginip lalo na ang aking pagkatao. ॐ

Ang Hayop

Hayop ka!
Bakit ngayon ka lang?
Ilang araw kang di umuwi.
Ilang araw kitang inalala.
Ilang araw kong tiniis
ang pambihirang gútom.
Hayop ka! Hinintay kita
at ang solvent na uwi mo.
Solb na solb sana ang gabí
kung pareho tayong langó.
Hayop ka! Di naman ako makaikot
nang matagal para hanapin ka,
baka pagbalik ko, nadekwat na ng iba
itong ating higaan. Saan ka ba gáling?
Akala ko, nadampot ka na o nahuli
sa pagpitas ng hikaw ng isang ale sa dyip—
parang biglang lumaki ang Maynila
nang mawala ka. Di ko alam kung saan
ako magsisimula para hagilapin ka!
Saan ka ba nagpunta? Di na ako payag

na maiwan uli, kahit sa malapit lang
ang punta mo, sasáma ako—ayokong
maulit ang gabíng damang-dama ko
ang gútom, ayoko ang gabing di tayo
magkatabi sa ating higaang karton,
ayoko ang gabíng walang solvent
at di natin mahal ang isa't isa.
Kay bango ng aking mga panaginip
kapag katabi kita.
Hayop kang talaga!
Alam mo namang
mahal na mahal kita! ॐ

Tarpo

Salamat sa matatalinong politiko, nagkaroon
ng bagong bihis itong aming abang bárong-bárong.

Nagsabit sa poste ng koryente ang makukulay
na tarpuling sinungkit namin ilang madaling-araw.

Buti na lang, kinasihan kami ng mahabaging langit,
di kami nahuli nang aming putulin ang alambre.

Madali naming naibaba ang makikinang na pangalan,
maging ang kanilang mga pangako, ngiti at dangal.

Ang kanilang katawan ay ginawa naming dingding
upang maging panangga sa matinding lamig o hangin.

Pantabing ng bintana ang kanilang mga mata
nang di kami mabasa sa ampiyás kung tag-ulan.

Sakto sa pinto ang kanilang mga kamay at braso
nang di na kami malooban sa gabing himbing ang tulog.

Naging pantapal ng bubong ang kanilang pangalan
nang mabawasan ang tulo sa aming munting higaan.

Panapin sa salubsob ng tulugan ang mga pangako
upang mailapat ang aming mga pagod na likod.

Sa aming hapag ang asam nilang kapangyarihan
nang walang isa mang butil ng kanin ang masayang.

Salamat sa matatalinong politiko, nagkaroon
ng bagong bihis itong aming abang bárong-bárong.

Sa buo naming katawan at bahay, tagos ang kapanatagan
na tumagal sana hanggang sa susunod na halalan. ॐ

Bárong-bárong Blg. 13

Nakabalumbon ang malaking larawan
ng pagkaing lagi nating pangarap matikman.
Mahimbing pati ang malalaking bombilyang
tanglaw ng mga pagkaing tila bagong luto
at nakahain sa mesang kay ganda ng bihis—
kailan ba ang dating ng mga espesyal na bisita?

Ngayon, kay dilim ng ating bárong-bárong.
Tila nakakumot ang mga tahanang abot-tanaw,
marahil ay malupit ang bagyong parating.
Mahigpit na nakatali ang malaking larawan
ng pagkaing mahagip sana ng ating panaginip—
saan ba ihahain ang umuusok pang sabaw?

Dama ng ating sikmura ang hagupit ng tubig-ulan
at ang lamig ng hanging sumisiksik sa ating likod.
Matibay ang estrukturang bakal ng ating bárong-bárong
Salamat na lamang, maagang naitiklop
ang malaking larawan ng pagkain—
paano ba mahihigop ang kay lamig na sabaw?

Sa likod ng isa't isa, naitaboy natin ang gutom,
tanaw natin kahit ang laman ng parating na panaginip.
Kay palad natin ngayong gabi, wala tayong alalahanin,
walang anumang pundar na malulustay.
Mamamatay muna ang lahat bago tayo abutin ng tubig.
Di na dumating ang mga bisita upang dungisan ang mesa—
ipinagpaliban muna ang marangyang salusalo.

Laging bago ang bawat umagang dumarating
kahit karugtong lamang ito ng ating kawalang pag-asa,
ng mga nagdaang araw at gabi na abot natin ang langit.
Kinalag na ang lubid sa malaking larawan ng pagkain.
Bumagsak sa ating harapan ang mga pagkain
lumagpak sa lupa nang di nasasayang—
pumalit ang malaking larawan ng kay garang sasakyan
na balang-araw ay pangarap naman nating sakyan. ☞

Pintakasi

Ngayon ang dating ng aking pintakasi.
Bitbit niya ang hulagway ng gabi.
Kailangan kong ihanda ang sarili
sa kaniyang muling pagtatapat.
Sa higit at sidhi ng kaniyang yakap,
magsisimula ang aming pag-uusap.
Nakabukas ang bintana. Nakalugay
ang puting kortinang tila bumabagsak
na tubig sa isang lihim na talon.
May kulay ang kaniyang mga bulong.
May liwanag ang kaniyang bawat haplos.
Sa paghuhubad ko ng kaniyang saplot,
nagkaroon ng balangkas at dingding
ang bárong-bárong. Binaybay ko
ang mahugis niyang balat, ang kurba
ng kabuuan niyang lunsaran ng talinghaga.

Nagsanib ang musika ng aming hininga.
May halimuyak ang silid. Naiwan
ang marka ng kaniyang labi sa aking kamay.
Ibinulong niya ang aking pangalan,
maging ang taon ng aming habambuhay.
Sa kaniyang paglisan, naiwan sa akin
ang kay tingkad na alaala na tiyak
na mag-isa kong pagmamasdan mamaya
habang lapat na lapat sa umimpis
nang kutson ang aking pagod na likod. ॐ

Panalangin ng Isang Pedicab Driver

Panginoon ko,
ibuhos Mo na sana ang lahat
ng luhang kinimkim ng aking mag-iina
sa ilang araw na hungkag ang aming hapag.
Makapasok na sana ang lahat
ng mga estudyante't nag-oopisina
bago Mo ibuhos ang malakas
na malakas na ulan.
Bumara sana sa mga imburnal
ang mga basura't plastik
nang tumagal ang tubig-baha.
Dumami sana ang mawalan
ng masasakyan pauwi ng kanilang bahay,
maalala sana nila ang dami
ng mga namatay dahil sa ihi ng daga,
para dumating akong tila anghel
na inihulog ng langit upang ihatid
sila sa kabilang kalsada o estasyon.
Mawalan din sana ng barya
ang aking mga pasahero
nang buo ang kanilang ibayad
at di na humingi ng sukli.

Pakiusap ko Panginoon,
gawin Mo sanang maruming-marumi
ang tubig-baha, pataasin Mo
itong hanggang baywang
para patirikin ang mga sasakyan,
Ngayo'y ako ang hari sa daan.

Panginoon ko,
huwag Mo sanang pahupain agad ang baha.
Ibuhos Mo pa ang napakaraming ulan.
Kung di man kalabisan, patagalin Mo
ang ulan kahit ilang araw pa.

Panginoon ko,
salamat sa ibinuhos Mong ulan.
Gumaan-gaan ang kalooban ko.
Nakapagba-boundary ako ngayong araw—
di na utang itong aking hinahanapbuhay.
Mauuwian ko na rin ng masarap
na ulam ang aking mag-iina
na tiyak na nagugutom at nilalamig.

At Panginoon ko,
huwag na huwag Mo lang sanang
paaapawin ang ilog sa silong
ng aming bárong-bárong, nandoon
ang aking mahal na mag-iina. ॐ